

Lukáš Kubina

Satira. Maska. Happening

Markéta Machková, Olga Věra Cieslarová, Alena Rybničková a kol. *Satira. Maska. Happening*. Praha: MAKE*detail, 2013. 109 s.

Kniha *Satira. Maska. Happening* vychází z výzkumu realizovaného na Katedře autorské tvorby a pedagogiky pražské DAMU, který probíhal pod vedením prof. Jany Pilátové. Jeho tématem byla „role satiry ve veřejném prostoru – divadelní aspekty a metodologie happeningu“.

Publikace se skládá ze dvou formálně odlišných částí. V té první jsou zastoupeny tři studie a tři obsáhlé rozhovory na téma happeningu a satiry s pedagogy DAMU (konkrétně s Přemyslem Rutelem, Ivanem Vyskočilem a Janou Pilátovou). Druhá část knihy pak nese název „Kartotéka happeningů“ a je jakousi databází těchto událostí v českém prostředí. Všechny autorky a autoři jednotlivých analýz mají osobní zkušenost s aktivní účastí a organizováním pražských happeningů, což je při jejich popisech jednotlivých akcí jednoznačně patrné.

Markéta Machková (studentka autorského herectví) a Olga Věra Cieslarová (doktorandka na KATaP DAMU), autorky první studie, ji označily výmluvným podtitulem „Divadelnost ve vyjádření občanského názoru a co na to média“. Studie obsahuje popis několika událostí, které autorky nazývají jako happeningy, přičemž si vybírají události s výrazně satirickým charakterem. Popisu těchto akcí předchází kratší exkurz do problematiky happeningu a představení několika metodologických východisek, které autorky ve své práci uplatňují.

Olga V. Cieslarová je také autorkou druhé studie, v níž se zabývá vlivem emocí na satirické vyjádření v happeningních. Poukazuje na to, že zlost se může projevit také v pozitivním smyslu, ve formě satiry. Úvahy nad smyslem satirického vyjádření vedly autorku k zamyšlení nad rituálním významem happeningu. Jedna podkapitola je také věnována karnevalovému průvodu *Fasnacht*, každoročně konanému v Basileji,¹ který pro Cieslarovou představuje důležitý inspirační zdroj konceptu maskované satiry.

V poslední studii Alena Rybničková Ferjenčíková (studentka DAMU) navrhuje jednu z možných metodik zkoumání politického happeningu. Uvádí také osm bodů nutných pro úspěšné uspořádání happeningu, které následně rozvádí na příkladech. Tato pasáž má fungovat jako návod či příručka pro pořadatele politických happeningů.

Všechny studie se sice pokoušejí o teoretické vymezení tématu, bohužel ale nedostatečně. V případě natolik komplikovaného a z teoretického hlediska u nás málo reflektovaného fenoménu, jakým je současný happening, vede nejasné teoretické a metodologické vymezení k zavádějícím a nejasným závěrům. Neuškodilo by samotný termín více vymezit a hlouběji se zabývat jeho původem a vývojem.

¹ Srv. recenzi Terezi Frýbertové na knihu *Fasnacht*. V Basileji karneval(?) v tomto čísle.

Neobjasněné rovněž zůstalo užívání pojmu divadelnost, který je možné taktéž vykládat různými způsoby (rozdílů mezi divadelností a teatralitou se věnoval například Jan Roubal, nebo v německém prostředí E. Fischer-Lichte).

Všechny texty recenzované publikace se dotýkají jednoho důležitého aspektu happeningu, kterým je jeho mediální reflexe. Bohužel ale autorky uvádějí vesměs důkladnější argumentaci nepodložená tvrzení, což je škoda i vzhledem k tomu, že tato hraniční oblast zkoumání se v posledních několika desetiletích těší značnému vědeckému zájmu.

Druhou část publikace, jak už bylo řečeno, tvoří seznam současných českých happeningů (přesná kritéria jejich výběru není možné z knihy vyčíst). U každého z nich je ve stručnosti popsán jeho průběh,

záměr organizátorů a kontext, v němž se daný happening uskutečnil. Každé „heslo“ obsahuje také další informace: pohled organizátorů, pohled diváků, krátkou analýzu a reflexi happeningu v médiích. Tyto kategorie ovšem nejsou u všech happeningů důsledně dodržovány, což je vzhledem k databázovému charakteru prezentace materiálu poněkud matoucí. Celá pasáž rovněž postrádá vysvětlení, podle jakého klíče byly happeningy do kartotéky zařazovány.

Z celé knihy je patrná zapálenost autorek do problematiky a jejich víra v sílu happeningu jako uměleckého i angažovaného média, které vnímají především z pohledu aktivních pořadatelů tohoto typu uměleckých performancí. Celé práci by však neuškodil větší odstup od objektu zkoumání a jeho, pokud možno, kritické zhodnocení.